

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐԸ՝ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՐՂԻԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԲԱՂԱԴՐԻՉ

ՄԻՄՈՆՅԱՆ ԳՈՒՐԳԵՆ

ՀՀ ՊԿ ակադեմիայի քաղաքագիտության
ամբիոնի հայտորդ

Հանգուցային բառեր՝ քաղաքակրթություն, ազգ, մշակույթ, զարգացում, արդիականություն, ժամանակի ազդեցություն, հասարակարգի կերպափոխում, սոցիոմշակութային կերպափոխում, դեմոկրատիա, երկխոսություն:

Քաղաքական արդիականացումը քաղաքական համակարգերի գործառնման և զարգացման օրինաչափ գործընթաց է, որը արտահայտվում է ժամանակակից իրողություններին և պահանջներին, յուրահատկություններին և կոնկրետ պատմական դրության ինքնատիպությանը քաղաքական գործընթացների համապատասխանեցման օբյեկտիվ անհրաժեշտության մեջ:

Մարդկության զարգացման պատմությունը վկայում է այն մասին, որ նույնական հասարակությունները ձգտում են ինքնիշխանության: Իր դրսևորման արժեքային բազմաչափության մեջ ինքնիշխանությունը թույլ է տալիս բնականոն արդիականացնել անհատ-հասարակություն-ազգ-պետություն հարաբերությունները՝ սահմանելով նրանցից բոլորի «Ես»-երի հարաբերական անկախություն և համախմբվածություն անվտանգության ապահովման նկատառումներով:

Այսինքն՝ յուրաքանչյուր մարդու, հասարակության և ազգի գերնպատակը անվտանգության բարձր մակարդակի պահպանումն է: Իսկ դրան հասնելու համար դասակարգվում են ազգային խնդիրներ և նպատակներ, որոնց բավարարումը ազգային շահերից բխող պայման է: Քաղաքական արդիականացման գործընթացը այդ համազգային խնդիրներից մեկն է, որի կարևորությունն ու նշանակությունը ուղիղ առնչություն ունեն ազգի կայուն զարգացման և ազգային անվտանգության պահպանման համար:

Կյանքի շարժընթացը ենթադրում է «իրավիճակի» և «որոշման ռազմավարության» պարուրածն շրջապտույտ, այսինքն՝ իրավիճակը ազդում է որոշման արդիականացման վրա, իսկ որոշման ազդեցությունն էլ՝ իրավիճակի կերպարանափոխման վրա: Այս շրջապտույտը փոխում է

դեպքերի զարգացման ընթացքը: Քանի որ յուրաքանչյուր ժամանակահատված անկրկնելի է, ապա առաջանում է որոշումների վերանայման ու վերախմաստավորման կարիք: Այդ առումով մարդը, հասարակությունը, ազգը և պետությունը կամա թե ակամա կազմակերպում և մոդելավորում են հնարավոր ապագայի բոլոր ձևաչափերը իրենց ռացիոնալ և իռացիոնալ, ուղիղ կամ անուղղակի գործողությունների կամ անգործողությունների միջոցով: Սակայն մարդու կողմից ժամանակի վրա կատարվող ազդեցությունը սահմանափակ է: Ժամանակի և ապագայի վրա «էզոն» բացարձակ իշխանություն չունի: Ընդհանուր շարժը կատարվում է այն լրացնող կյանքի էներգիայով, սակայն շարժի վրա ազդում է նաև այնպիսի գերբնական և վերմարդկային ուժ, որը հնարավոր չէ դիտարկել և ուսումնասիրել ռացիոնալ բանականության շնորհիվ, քանի որ այն Աստվածային սկիզբ ունի: Դա է պատճառը, որ իրավիճակի վրա ազդում են մի շարք այնպիսի երևույթներ, որոնց մարդիք անվանում են «Հրաշք», այսինքն իրականություն, որը տրամաբանությունից դուրս է և գոյություն ունի անկախ ռացիոնալ ազդեցությունից:

Մարդկային հոգեվերլուծության բնագավառում Աստծու կամքի ազդեցության մասին ուշագրավ վերլուծություն է կատարել հոգեբան և փիլիսոփա Կ.Գ Յունգը: Նա, վերլուծելով երագների և «Արքետիպերի» ֆենոմենը, հանգում մի եզարկացության, որ մարդը անկախ իր հատկանիշներից նախ և առաջ ոգեղեն էակ է և, ելնելով դրանից, անհրաժեշտ է արժևորել ոգու գաղափարը և ընդունել նրա փոխադրկապված վիճակը Արարչի հետ: Որպես օրինակ՝ մտածողը ոգին համեմատում է ջրի կաթիլի հետ, իսկ Արարչին՝ օվկիանոսի: Կաթիլը, ի համեմատ օվկիանոսի, չնչին է, սակայն օվկիանոսը կաթիլներով է բաղկացած, ուստի պատկերավոր կերպով Յունգը բացատրում է մարդու ոգու իմաստը՝ որպես Արարչի մեկ մասնիկ, Աստվածային կերպի փոքրիկ դրսևորում: Հերքելով բանականության վրա մարդկային սեքսուալ բնագոյների տոտալ ազդեցության Ֆրեյդի տեսությունը՝ գիտնականը մարդու բանականությունը ներկայացնում է ոչ միայն որպես նյութականացված բնագոյների ուղիղ արդյունք, այլ նաև որպես ոգեղեն ինքնության արդյունք. «Քանի որ մեր գիտակցությունը ընդունակ չէ հասկանալ ոգին, ուստի անհեթեթ է հովանավորչաբար կամ առհամարաբար խոսել այն բանի մասին, որոնք առընչվում են այդ երևույթին: Նույնիսկ խոր հավատացյալ քրիստոնյան չի իմանում Աստծու գախտնի ճանապարհները և պարտավոր է նրան որոշում ընդունելու հնարավորություն տալ՝ աշխատել մարդու վրա արտաքին եղանակով, թե՛ ոգու միջոցով, ներքին եղանակով: Այդ պատճառով հավատացյալը չպետք է վախենա այն բանից, որ գոյություն ունեն

somnia a Deo missa (Աստծու կողմից ուղղարկված երազներ) և ինքնաբուխ լուսավորություններ, որոնք կախված չեն արտաքին պատճառներից»:²³⁴

Ելնելով վերոգրյալից՝ կարելի է փաստել, որ ժամանակի և իրավիճակի փոխհարաբերությունները ուղղեկցվում են անձանաչելի գործության ուղղիղ ազդեցության պայմաններում, որի շնորհիվ ստացվում է փոխլրացնող շրջապտույտ, որտեղ «որոշման ռազմավարությունը» մասամբ ազդում է դեպքերի զարգացման հաջորդականության վրա, իսկ դեպքերի զարգացման ոչ ռացիոնալ փոխակերպումը ազդում է «ռազմավարական որոշումների» արդիականացման վրա: Այս գործընթացը հայտնի է «Քաղաքակրթության էվոլուցիա» գիտաբառով:

Որպես «իրավիճակ»՝ դիտարկվում է «ներքին» և «արտաքին» ժամանակների փոխազդեցությունը և դրանց համատեղ ազդեցությունը կյանքի վրա: Այս պարագայում որոշումը հանրության կողմից պահի վերլուծության արդյունքում հայտնաբերված ուղիղ կամ հարաբերական վրտանգների չեզոքացման համար իրականացվող ռացիոնալ միջոցառումների վերհանումն ու իրագործումն է: Այդ միջոցառումների ամբողջությունն էլ հենց Ազգային շահի իրականացումն է:

Անվտանգության ապահովման և մասնակցային մշակույթի զարգացման նկատառումներով քաղաքական միտքը տարբեր կերպ է մեկնաբանում «ներքին» և «արտաքին» ժամանակների արդիականացնող խնդիրը: Նրա ազդեցությունը մարդկության սոցիալական և քաղաքական իրավիճակի վրա հիմնականում բացատրվում է տիեզերական գործընթացներով և ֆիզիկական օրինաչափություններով: Ժամանակը, ըստ էության, կոնկրետ չափողականությունից զուրկ երևույթ է. այն գոյություն ունեցող կարգավիճակ է և այն «վերացական» հասկացություն է: Ժամանակի ծագումը բացահայտման ենթակա չէ. ոչ ոք չի կարողացել և չի կարողանա պատասխատել այն փիլիսոփայական հարցին, թե արդյո՞ք կար ժամանակ, որ ժամանակ չկար: Սակայն ժամանակի տնօրինումը միանգամայն կիրառական է՝ այն կարելի է արագացնել և դանդաղեցնել, այն կարելի ուղղորդել ցանկացած հունով, քանի որ ժամանակն ընթանում է ոչ համաչափ և արտահայտվում է տարբեր կերպով՝ կապված նրանից, թե տվյալ դատարկությունը լրացնող էներգիան ինչպիսի հատկանիշներով է օժտված: Ուստի կապված անհատական հատկություններից՝ քաղաքակրթական ճկունությունից, միֆամտածողությամբ ազգերն ու ժողովուրդները զարգանում են անհամաչափ և նրանց տնօրինած ժամանակի ըն-

²³⁴ Юнг К. Психология и алхимия, пер. с англ. С. Удовика – М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2008. – [5] (Philosophy) с. 31.

թացքը տարբեր ծավալների ազդեցություն է թողնում պետության զարգացման գործընթացում:

Տարբեր քաղաքակրթությունների քաղաքական մշակույթները առանձնանում են իրենց ժամանակային ուղիղությամբ: Կան դինամիկ մշակույթներ, որոնք անզուսպ կերպով վաղվա օրվան են ձգտում, բայց կան և ուրիշներ, որոնցում ժամանակի դանդաղեցված ուղիղ ծնում է հավերժական թախիժ «կորսյալ դրախտի» համար: Դա է պատճառը, որ քաղաքակրթությունների երկխոսության ընթացքում չկա բոլորի համար միևնույն ժամանակային տարածություն, իսկ դա ծնում է քրոնոքաղաքականության ամենադրամատիկ պարադոքսներից մեկը՝ ինչքան ավելի ցածր ժամանակային ուղիղությամբ, այնքան մեծ է այն հնարավորությունը, որ վերջինիս ավանդական քաղաքական տարածությունը կսկսի կրճատվել ավելի դինամիկ մշակույթների ներխուժման ազդեցության պատճառով:

Համաձայն անտիկ հելենիստական մտածողության՝ ժամանակը երկակի դեմք ունի: Հելենները տարբերում էին ձևական ժամանակը՝ քրոնոսը, իրական ժամանակից՝ քաիրոսից, որը լի է բովանդակությամբ և էներգիայով:

Քաղաքական ժամանակը նույնացվում է քաիրոսին, որը հսկում է պատմության դարակազմիկ իրավիճակները: Նրա ուղիղները կարելի է զգալ և փոքրիկ քաղաքական խմբակցություններում և քաղաքական բազմահազար հանրահավաքներում, որտեղ թևածում է ոգեղեն տազնապը, այն կարող է ուժ ձեռքբերել քաղաքական առաջնորդի մարզարեական խոսքից: Սակայն յուրաքանչյուր քաղաքական իրադարձություն իր «հասունացման» ժամանակն ունի, հնարավոր չէ իմիտացիոն կերպով պատվաստել դեպքերի զարգացման մոդելը անկախ իրավիճակի հրամայականի, քանի որ «իրավիճակը» մշակույթի ներկան ու ապագան է, այն բխում է մշակույթից և ազդում է մշակույթի վրա՝ արդիականացնելով այն: Ուստի այն ամենը, ինչ տեղի է ունենում մաթեմատիկական ճշգրտությամբ կարելի է կանխատեսել և ձևափոխել. ճակատագիրը կա անկախ հանգամանքներից, ինչպես որ կա ժամանակն ու իրողությունը, բայց նրան ծնել է ժամանակի դատարկությունը լրացնող էներգիան, որը ընթացք է հաղորդում կյանքին:

«Կայրոս» հասկացության վերաբերյալ իր եզրակացություններն ունի աստվածաբան Պ.Թիլլիհը. «Լոկ պատկերավոր և հեռակա դիտարկման դեպքում ժամանակը հանդես կգա դատարկ տարածության տեսքով, որը ունակ է տեղավորել ցանկացած բովանդակություն, սակայն նրա համար՝ ով կընկալի կյանքի դինամիկ ստեղծագործական բնույթը, ժամա-

նակը հազեցած է լարվածություններով, հղի է հնարավորություններով, այն ունի որակյալ բնավորություն և լի է տրամաբանությամբ: Ամեն ինչ չէ, որ հնարավոր է ամեն ժամանակ, ամեն ինչ չէ, որ ճշմարիտ է ամեն ժամանակ և ամեն ինչ չէ, որ հարկավոր է ամեն ժամանակ»:²³⁵

Վերոգրյալից երևում է, որ հասարակությանը սպառնացող մարտահրավերները բազմաբնույթ են և անկանխատեսելի, դրանք գտնվում են անընդհատ որակական և քանակական ձևափոխումների մեջ, ուստի գոյություն չունի և չի ունենա մի ընդհանուր իրավիճակ, որը հավասարակշռված կպահի դրությունը՝ ապահովելով անվտանգության բարձր մակարդակ:

Բոլոր տեսություններն և արդիականացման մոդելները հիմնվում են հասարակական զարգացման անհամաչափության սկզբունքի ընդունման վրա, պետությունների զարգացման մինչալժամեական շրջանի առկայության, ինչպես նաև հետամնաց երկրների արդիականի (հետարդիականի) փոխակերպման անհրաժեշտության գիտակցման վրա: Այսպիսով՝ «արդիականացում» գիտաբառը միևնույն ժամանակ և նշանակում է հասարակական կերպափոխումների իրավիճակ և նշանակում է ժամանակակից հասարակարգերի անցման գործընթաց: Անհամաչափության սկզբունքից ելնելով՝ արդիականացումը կարելի է դասակարգել երկու խմբի՝ ինքնաբերաբար և արտացոլված: Ինքնաբերաբար ծագող արդիականացման կրողները բնականոն զարգացմամբ բարձր մակարդակի հասած երկրներն են, իսկ մյուս երկրները, որոնք դեռ պիտի անցնեն այդ ճանապարհը հանդիսանում են արտացոլված արդիականացման կրողներ: Այսինքն՝ վերջինների մոտ արդիականացման ուղիները փոխառնվում են այդ ուղին արդեն անցած երկրներից:

Հռչակավոր վիճակագիր Մեդիսոնը, ուսումնասիրելով մի շարք երկրների վիճակագրական տվյալները, նկատեց, որ դրանք պարբերաբար կրկնվում են 200 տարվա պատմության ընթացքում: Առաջին հերթին պարզ դարձավ, որ երկրները միանգամայն ճշգրիտ դասակարգվում են երեք խմբի, և նրանցում առկա խզվածությունը կարող է մեծանալ ժամանակի ընթացքում, իսկ երկրորդը՝ պարզվեց, որ երկրները դժվարությամբ են լքում իրենց զարգացման խումբը և անցում կատարում ավելի զարգացած խումբ: Ողջ XX դարի ընթացքում միայն Ճապոնիային է հաջողվել զարգացման երրորդ խմբից անցում կատարել առաջին խումբ:

Ժամանակի երկվության ֆենոմենի ուսումնասիրությունը կօգնի մեզ ընկալել խնդրի յուրահատկությունը և կընձեռի հնարավորություն

²³⁵ Тиллих П. /Избранное. Теология культуры. М.: Юристь, 1995, с. 217.

ազդել, ոչ թե պայքարել ստեղծված դրության հետևանքների հետ, այլ պատմության զարգացումը տանել մեզ շահեկան ճանապարհով՝ վերափոխելով ստեղծված դրությունը ազգային շահի արդիականացման ըսկրզբունքին հավատարիմ կերպով:

Երկրների շարժընթացի ուղեծիրը այն ֆենոմենն է, որին հելենները անվանել էին «Քրոնոս»: Քրոնոսը վտանգավոր ժամանակն է, այն հակում է առաջացնում իր նկատմամբ և ստիպում է երկրներին պարբերաբար կրկնել սեփական պատմությունը զարգացման առավել բարձր մակարդակում: Այսինքն դա ներքին ժամանակն է, որը, եթե համեմատենք տիեզերական մարմինների հետ, կարելի նույնացնել լուսնին, քանի որ այն շարունակ պտտվում է Երկրի շուրջ, բայց ակամա պտտվում է նաև Արեգակի շուրջ, քանի որ Երկիրը, լինելով իբրև արտաքին քաիրոս, պտտվում է Արեգակի շուրջ: Դա է պատճառը, որ թէև պատմությունը կրկնվելու հակում ունի, սակայն այն տեղի է ունենում զարգացման մեկ այլ հարթության վրա: Իսկ զարգացման վրա ազդում է ինքնաբերաբար ժամանակը՝ քաիրոսը:

Ուսումնասիրելով քաղաքակրթությունների պատմությունը՝ Ա. Թոյնբին նկատեց, որ պատմական դրությունները հազարամյակների ընթացքում կոնկրետ քաղաքակրթությունների սահմաններում կրկնվել են քսանից ավելի անգամ: Սակայն գիտնականը չի համարում, որ դա հաստատուն ճակատագիր է և բեկման ենթակա չէ: Հարցին, թե արդյո՞ք ներկայիս քաղաքակրթությունը գնում է անկման, նա միանշանակ պատասխանում է ոչ: Հիմնավորելով դա նրանով, որ թէև հաջորդականությունները զորեղ ազդեցություն ունեն պատմության ընթացքի վրա, բայց և այնպես բանականությունը և մարդկային աշխարհընկալումը ունեն հնարավորություն կոտրել ցանկացած կարծրատիպ՝ փոխելով դեպքերի զարգացման պատմական տրամաբանությունը. «Թէև հանելուկները հաճախ դժվար է վերծանել, սակայն իրականում դրանք պարզ և բացահայտ ասում են մեզ այն, ինչը մենք պետք է իմանանք առաջին հերթին: Դրանք մեզ ասում են, որ մեր ապագան կախված է մեզանից: Մենք պարզապես «անբեկանելի» ճակատագրի պատանդները չենք»:²³⁶

Ներկայիս քաղաքագիտական միտքը կատարում է առաջին քայլերը նոր հասարակարգի յուրահատկությունների բացահայտման ուղղությամբ: Ուշագրավ է այն, որ քաղաքագիտական դպրոցների բոլոր հոսանքներն էլ չեն փորձում կառուցել նոր հասարակարգ. դա անհնարին է

²³⁶ Тойнби А. Цивилизация перед судом истории. Мир и Запад: [пер. с англ.]. – М.: АСТ: Астрель; Владимир: ВКТ, 2011. – [2] с. 47.

և անհեռանկարային: Մպասվող փոփոխությունները հավակնում են փոխել ոչ միայն հասարակական կարգը իր սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական դաշտերով, այլ նաև մարդու ոգեղենականությունն ու ընդհուպ մինչև նրա կենսաբանական տեսակար:

Դա հաշվի առնելով՝ հետազոտողներն ու ֆուտուրոլոգները որոշակի կանխատեսումներ և վերլուծություններ են կատարում՝ փորձելով ձևավորել ապագայի տեսլական և աշխարհայացքների արժեքաբանական համակարգ, որպեսզի անթրոպոգեն ազդեցության շնորհիվ անկանոն դեպքերի զարգացմանը օժտեն կանոնավոր կանխատեսելիությամբ՝ բնական կերպով արդիականացնելով ազգային շահերը:

Այդ մասին Ռ.Ինգլխարտը արտահայտվում է հետևյալ կերպ. «Մարդկանց աշխարհընկալման (worldviews) խորքային և համատարած փոփոխությունները, կերպափոխում են տնտեսական, քաղաքական և սոցիալական կյանքը՝ վերախմաստավորելով քաղաքական և տնտեսական նպատակները, կրոնական նորմերն ու ընտանեկան արժեհամակարգը: Այս փոփոխությունները իրենց հերթին ազդում են տնտեսական առաջընթացի տեմպի վրա, քաղաքական կուսակցությունների ռազմավարական նպատակների և ժողովրդավարական ինստիտուտների հավակնությունների վրա»:²³⁷

Այսինքն՝ տեղի է ունենում հերթական կյանքի շրջապատույտը դրություն-որոշում իրար հաջորդող պարադիգմաների համատեքստում: Իրականությունը փոխվել է, ուստի աշխարհաճանաչողությունը՝ արդիականանալով, կհամապատասխանեցվի տվյալ իրականությանը, ինչպես նաև՝ աշխարհաճանաչողությունը ձևափոխելով՝ դեպքերի զարգացումը կուղորդենք շահեկան ուղղությամբ:

Շոշափելով Թոֆլերի կողմից առաջարկվող «պրակտոպիստական» մոտեցումը՝ փորձ է կատարվում քաղաքական արդիականացման ընկալմանը շնորհել անսահման մտածելակերպի տիրույթներով, դրանով իսկ արդիականացնել ազգային շահերի ողջ համակարգը՝ հատելով զարգացող իրավիճակների ազդեցիվ ազդակների հնարավորությունը ազգի նկատմամբ և ուղղորդելով իրավիճակի զարգացումը ազգային շահը բնականոն արդիականացնելու սկզբունքներին հավատարիմ հունով:

Այսպիսի մոտեցումը հնարավորություն կտա ազգին, պահպանելով սեփական քաղաքակրթական և էթնո-գենետիկ յուրօրինակությունը, քայլել ժամանակի հրամայականին համընթաց և պահպանել պաշտպան-

²³⁷ Инглхарт Р./ Постмодерн: Меняющиеся ценности и изменяющиеся общества/ ПОЛИС. 1997, N 4, с. 6.

վածության բարձր մակարդակը քաղաքակրթական համագործակցությունների և փոխհարաբերությունների պայմաններում:

Համաձայն Է. Թոֆլերի՝ մարդկությունը, սպառելով կենցաղավարման հին աշխարհընկալումը, անցում է կատարում իր իսկ արդիականացմամբ պայմանավորված նոր հասարակարգի՝ որտեղ ավանդական բոլոր սկզբունքները ենթարկվում են կերպափոխման և վերախմաստավորման: Մոտավորապես 10000 տարի առաջ սկսվեց գյուղատնտեսական հեղափոխությունը, որը հիմնովին փոխեց մարդկանց հին հասարակարգը, երբ մարդիկ ապրում էին փոքրիկ ցեղերով և հիմնականում զբաղվում էին հավաքչությամբ ու որսորդությամբ: Գյուղատնտեսական հասարակարգը Թոֆլերը անվանում է «Առաջին ալիք»։ «XVII դ. փոփոխությունների այդ առաջին ալիքը դեռևս չէր սպառել իրեն, երբ Եվրոպայում հանկարծ իհայտ եկավ արդյունաբերական հեղափոխությունը, և սկսվեց համաշխարհային փոփոխությունների երկրորդ մեծ ալիքը: Այդ նոր գործընթացը՝ արդյունաբերականացումը, շատ ավելի արագ սկսեց շարժվել՝ ընդգրկելով մայրցամաքներ և երկրներ»:²³⁸

Ըստ թոֆլերյան «Երեք ալիքների» տեսության՝ մարդկությունը XXI դարում կանգնած է «Երրորդ»՝ ամենը կերպափոխող, ալիքի շեմին: Այս պահի դրությամբ ընթանում է անցման գործընթացը, որը պայմանավորված է ճգնաժամերով, հին համակարգերի տապալումով, պետական, ոչ պետական և միջազգային բազում ցնցումներով, որի ընթացքում արդիականացվող երևույթները ստանալու են նոր նշանակություն, իսկ կարծրացած և չկերպափոխվող երևույթները դուրս են մնալու ժամանակի հոսանքից. «Երբ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո ընկած ժամանակաշրջանում արդյունաբերականության հոսանքը հասավ իր գագաթնակետին, երկրի վրա սկսեց թափ հավաքել քչերի կողմից ընկալվող Երրորդ ալիքը՝ կերպափոխելով այն ամենը, ինչին հպվեց: Այդ պատճառով շատ երկրներ միաժամանակ զգում են երկու կամ նույնիսկ երեք միանգամայն տարբեր «փոփոխության ալիքների» ազդեցությունը, ընդ որում երեքն էլ միմյանցից տարբերվում են թե՛ արագությամբ, թե՛ զորեղությամբ»:²³⁹

Ժողովրդավարությունը որպես քաղաքական արդիականացման հիմնական պայման է դիտարկում Ս. Հանթինգտոնը: Նա համարում է, որ պետությունների ժամանակին համահունչ ընթացքի հիմնական մոդելը

²³⁸ Тоффлер, Э. / Третья волна: Пер. с англ. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. – [2] (Philosophy). с. - 39.

²³⁹ Նույն տեղում, էջ 39:

ժողովրդավարության արժեքների արմատավորումն է: Հանթինգտոնը ժողովրդավարության հաղթարշավը նկարագրում է երեք փուլերով (ալիքներով), որոնց ներդրման և արմատավորման գործընթացը ուղղեկցվել է ցնցումներով և ճգնաժամային իրավիճակներով: Սակայն բռնության մակարդակը նա համարում է չափավոր և արձանագրում է այն հանգամանքը, որ ժողովրդավարացման երրորդ ալիքը հաղթանակեց փոխզիճումների և ընտրության արդյունքում, որն էլ տարբերակեց այդ գործընթացը այլ ռեժիմների փոխակերպման գործընթացից:

XXI դարում ժողովրդավարության սուրը ուղղվեց Մերձավոր Արևելք: Արաբական երկրների իրադարձությունները, որոշ վերլուծաբաններ համարում են դեմոկրատացման «չորրորդ ալիք» և ժողովրդավարության արժեքների հաղթանակ, սակայն ցնցումների և բռնությունների մակարդակը այս իրադարձությունների ընթացքում կանգնեցրեց տարածաշրջանը հումանիտար աղետի առջև:

Այդ իրադարձությունների կապակցությամբ այսպես է արտահայտուել Ջ. Բժեզինսկին. «Ժողովրդավարությունը Սիրիա և Իրան արտահանելու ԱՄՆ փորձերը վտանգավոր երազանքներ են: Առաջին համաշխարհային պատերազմից հետո Անգլիայի և Ֆրանսիայի կողմից հաստատված մերձարևելյան պետությունների սահմանները կայունությամբ աչքի չեն ընկնում: Նույնիսկ տարածաշրջանի առավել կայուն երկրները՝ Թուրքիան և Իրանը, խոցելի են ներքին էթնիկական և կրոնական հակամարտությունների առաջ»:²⁴⁰

Պատմությունը ցույց է տալիս, որ էթնո-քաղաքականությունը եղել և մնում է գերակա սկզբունք՝ ներառելով մնացյալ բոլոր հարաբերությունները, և դա բնական երևույթ է, քանի որ մարդու անձնական շահերը նույնանկանանում են սեփական մարդաբանական և մշակութային տիպին հատուկ հանրային շահերին: Ուստի ակնհայտ է, որ ազգային յուրահատկություններով պայմանավորված աշխարհընկալումն իր ասի-ոցիատիվ ենթագիտակցությամբ բազմազան է ճիշտ այնքանով, որքանով որ բազմազան է Երկրի էթնո-քաղաքակրթական բնաշխարհը: Հանրագումարելով՝ նշենք, որ հետարդիական հասարակարգի ձևավորման շեմին քաղաքակրթական բազմազանության քաղաքական ակտիվության դրսև-վորումները նոր մարտահրավերների առիթ են դառնալու ազգ-պետությունների համար, որոնց հաղթահարման համար անհրաժեշտ է լինելու ազգի համախմբվածության պայմաններում վարել ճկուն և գրագետ

²⁴⁰ <http://www.panarmenian.net/arm/news/129306/>

քաղաքակրթություն՝ բախման գաղափարախոսությունից երկխոսու-
թյան անցում կատարելու համար:

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИНТЕРЕСЫ КАК СОСТАВНАЯ ЧАСТЬ ПОЛИТИЧЕСКОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ

СИМОНЯН ГУРГЕН

Соискатель Академии

государственного управления РА

Ключевые слова: цивилизация, нация, культура, развитие, модернизация, влияние времени, трансформации социальных систем, социокультурная трансформация, демократия, диалог.

АННОТАЦИЯ

В условиях современных социальных систем актуален вопрос изучения проблемы политической модернизации, что позволяет выявлять цивилизационные аспекты демократических трансформаций. В статье проводится анализ постмодернистского мировоззрения, для которого характерны альтернативные системы ценностей, дестабилизирующие ситуацию в подсознании человека, что часто становится причиной иллюзорных и нецелесообразных революций в мировоззрении индивида.

NATIONAL INTERESTS AS PART OF THE POLITICAL MODERNIZATION

SIMONYAN GURGEN

Applicant of the Public Administration

Academy of the Republic of Armenia

Keywords: civilization, nation, culture, development, modernization, the influence of time, transformations of social systems, sociocultural transformations, democracy, dialogue.

ABSTRACT

In terms of modern social systems there is an actual issue of study the problem of political modernization, which will allow to identify the civilizational aspects of democratic transformations. In this article there is an opinion, that post-modern worldview, with its alternative value systems, destabilize the situation in human subconscious, which often causes for illusory and inappropriate revolutions in human worldviews.

ԱՐՄԵՆԻԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱԿԱՐԺԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԿՆ

АРМЯНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМ. Х.АБОВЯНА

ARMENIAN STATE PEDAGOGICAL
UNIVERSITY AFTER
KH. ABOVYAN

ՔԱՂԱՔԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐ
2012

Քաղաքական արդիականացումը և
ՀՀ քաղաքական գործընթացները

• Հավելված

ВОПРОСЫ ПОЛИТОЛОГИИ
2012

Политическая модернизация и
политические процессы РА

• Приложение

POLITICAL SCIENCE ISSUES
2012

Political modernization and
political processes in RA

• Annex

ԵՐԵՎԱՆ

ЕРЕВАН 2013 YEREVAN

ՀՏԴ 32.001 :06
ԳՄԴ 66.01
Ք 161

Խմբագրական խորհուրդ՝

Խմբագրական խորհրդի նախագահ՝ –

Միրզախանյան Ռ.Կ. պ.գ.դ., պրոֆես

Գլխավոր խմբագիր՝ – Շիրինյան Լ.Ղ. ք.գ.դ.

Անդամներ՝ – Սուքիասյան Հ.Հ. ք.գ.թ.

Օրդուխանյան Է.Հ. ք.գ.թ.

Թելունց Ա.Ա. դոցենտ

Ք 161

Քաղաքագիտության հարցեր 2012:

Քաղաքական արդիականացումը և ՀՀ քաղաքական

գործընթացները (Քաղաքագիտական հանրապետական

երրորդ գիտաժողովի նյութեր). – Եր.: Խ.Արմվյանի անվ.

պետական մանկավարժական համալսարան, 2013. – 258 էջ:

ՀՏԴ 32.001 :06

ԳՄԴ 66.01

ISBN 978 – 99941 – 69 – 33 – 7

© <<Մանկավարժ>> հրատ.2013